Interval/Vrijeme u skulpturi

Damjanović, Valentina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:664374

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

THE ACADEMY OF ARTS AND CULTURE IN OSIJEK

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI
SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNE KULTURE

VALENTINA DAMJANOVIĆ

INTERVAL,
VRIJEME U SKULPTURI

ZAVRŠNI RAD

Mentor:
izv. prof. dr. art. Tihomir Matijević

Osijek, 2020.

SADRŽAJ

SAŽETAK……1
1.UVOD……2
2.O VREMENU / INTERVALU……..3
2.1.SUBJEKTIVNO VRIJEME…….……..5
3.TEMA PROLAZNOSTI VREMENA U LIKOVNOJ UMJETNOSTI…….6
4.FIGURA KAO MOTIV U LIKOVNOJ UMJETNOSTI……...8
5.TEHNOLOŠKO TEHNIČKO OBRAZLOŽENJE RADA……12
6.O RADU……...14
7.ZAKLJUČAK……..17
8.POPIS LITERATURE……18
9.POPIS ONLINE IZVORA……...19
10.POPIS SLIKOVNIH MATERIJALA……20

SAŽETAK

Temom *Interval, vrijeme u skulpturi* dotičem se vremena u kontekstu fizike i psihologije. Kroz vlastiti rad *Čekači* naglašavam i promišljam o dijelu vremena, odnosno istražujem prikaz vremena u skulpturi. Definicijom vremena objašnjena je fizikalna veličina koja obilježava trajanje nekog događaja. Da bi se uočilo vrijeme, potrebno je pratiti određenu promjenu nekog događaja. U psihologiji razlikujemo subjektivno i objektivno shvaćanje vremena. Shvaćanjem subjektivnog doživljaja vremena uviđamo potrebu važnosti razumijevanja kao što su to događaj, iskustvo i doživljaj. Naime, sama povezanost navedenog ukazuje da je događaj situacija koja nam omogućuje doživljaj, dok je doživljaj subjektivna emotivna reakcija na događaj. Potaknuta osobnim iskustvom i istraživanjem odlučila sam se na prikaz vremena figurom. Djelovanjem na tu temu primijetila sam kako nezainteresiranost utječe na protek subjektivnog vremena. Kroz razmišljanja pojedinaca uviđa se da je vrijeme oduvijek oduzimalo ljudsku pažnju. Primjerom ljudske pažnje govori se da je vrijeme samo dio čovjekovog intelekta, to je način na koji ljudska svijest percipira i tumači događaje. Vrijeme kao dio ljudske pažnje, i samim time dio njih samih, svakako utječe na područje umjetnosti. Možemo reći da je vrijeme izazovna tema u umjetnosti, no kada se prikaže kroz određeni koncept, postaje sama za sebe dostatna. Tijekom osamnaestog stoljeća prolaznost se vremena prikazivala simbolima i temom vanitas. Moderniji umjetnici početkom 19. st. pod utjecajem izuma fotoaparata protek vremena dočaravaju multipliciranjem elemenata. Vizualni prikazi vremena u likovnoj umjetnosti ostvaruju se prikazivanjem i dokumentiranjem vremenskog trajanja strukture nekog događaja već navedenim primjerom fotografije. Obično se događaj prikazuje predstavljanjem ključnog trenutka u trajanju tog događaja. Prikazani izdvojeni trenutak pokretom tijela ili odnosom figura u prostoru nagovještava promjenu stanja radnje što je bitan dio moga rada. Osobnom reakcijom na spomenuto izradila sam tri figure prirodne veličine u tehnici gipsa. Potaknuta svakodnevnim prizorom, odabranu sam temu prikazala figurama u opuštenom uobičajenom položaju razmišljanja i čekanja. Cilj koji želim postići radom odnosi se na važnost promišljanja pojedinca.

Ključne riječi: vrijeme, interval, čekanje, figura

Key words: time, interval, waiting, figure

2. UVOD

Rad *Čekači* proizlazi iz odraza vlastitog razmišljanja o proteku vremena. U širem smislu rad obuhvaća temu subjektivnog vremena, odnosno percipiranje istog. Kada je u pitanju vrijeme, tu svrstavam subjektivno i objektivno shvaćanje vremena. Stvaranje mojih radova temelji se na problematici promišljanja pojedinca u odnosu na društvenu cjelinu, te vremena na istog. Potaknuta time u vlastitom radu želim istaknuti važnost "usputnih" misli svakog pojedinca, ali i osobnih. Sama ideja u stvaranju rada proizašla je iz vlastitih misli tijekom čekanja. Ovim se radom prikazuje kroz više odsječaka kako vrijeme utječe na misli te kako kroz određene misli proizlazi kreativnost i stvaranje. U razdoblju stvaranja nalazim se u "pauzi" zbog izbijanja epidemije Covida 19 koju iskorištavam pozitivnim razmatranjem ka kreiranju vlastitoga rada. Naziv rada *Čekači* u stvarnom svijetu ne postoji, dok kroz kreiranje i promišljanje izmišljeni naziv postaje glavni dio rada. Posebno je stavljen naglasak na dugotrajan proces u radu koji sadrži vrijeme i već navedenu problematiku samog vremenom. Isaac Newton smatrao je da je vrijeme „apsolutno", to jest da teče jednako za sve promatrače koji sadrže određenu percepciju vremena. Da bi protumačio neka opažanja s kraja 19. stoljeća, Albert Einstein u svojoj je specijalnoj teoriji relativnosti postulirao jednakost iznosa brzine svjetlosti (u vakuumu) za sve promatrače te pokazao da zbog toga oni neće na isti način opažati prostor i vrijeme. Ovim primjerom Einstein prikazuje da vrijeme utječe na svakog pojedinca na drugačiji način te samim time i ja kao pojedinac prikazujem vrijeme u svojem, subjektivnom shvaćanju.

3. O VREMENU/ INTERVALU

U fizici je vrijeme temeljna fizikalna veličina koja obilježava trajanje zbivanja ili razmak između dvaju događaja. Vrijeme omogućuje razlikovanje dvaju inače potpuno istih događaja u istoj točki prostora. Razmak, odnosno udaljenost između tih događaja služi kao osnova za mjerenje vremena i naziva se interval. Događanje, promjena i gibanje ne mogu se shvatiti bez vremena. Ljudi vrijeme pokušavaju mjeriti na različite načine. Vrijeme se uočava po promjeni događanja, no mnoge se stvari u prirodi pravilno ponavljaju pa nam mogu služiti kao oslonac za mjerenje. Primjerice, Zemljinom vrtnjom oko njezine osi određuje se vrijeme od jednog dana, a njezinim gibanjem oko Sunca vrijeme od jedne godine, stoga imamo različite vremenske intervale koje nazivamo dani, tjedni, mjeseci, godine, desetljeća i sl.

Osnovna mjerna jedinica za vrijeme je sekunda. Sekundu definiramo kao vrijeme za koje atom cezija napravi 9192631770 9192631770 elektromagnetskih titraja.

Jedna od većih poteškoća na koju nailazimo pri mjerenju vremena jest brzina naše reakcije. To je onaj kratki vremenski interval u kojem naše oko vidi početak nekog događaja, mozak sve to analizira i šalje naredbu tijelu za početak reakcije odnosno gibanja. Pomoću vremena i prostora odnosno prijeđenog puta možemo odrediti brzinu gibanja.

Filozofska se shvaćanja o tijeku vremena mogu razvrstati na dva osnovna stajališta, onim Newtonovim i onim Kantovim. Newtonova teorija je da je vrijeme dio stvarne i osnovne strukture svemira, da je ono zasebna dimenzija svemira u kojoj se događaji odvijaju nekim redoslijedom i ne ovisi o tim događajima. Drugo stajalište, ono manje prihvaćeno u fizici govori da je vrijeme samo dio čovjekovog intelekta, to je način na koji ljudska svijest opaža i tumači događaje.

Dakle, vrijeme je osnovna dimenzija svemira, događaji su poredani od prošlosti prema budućnosti. Pomoću vremena mjeri se gdje se u tom poretku nalaze događaji te koliki su razmaci između događaja ili koliko je trajanje procesa odnosno koliko su dugi vremenski intervali. Usto,

razvoj fizike u Einsteinovo je doba pokazao da opažanja trenutaka odnosno intervala mogu ovisiti o promatraču koji ih mjeri.

Isaac Newton je smatrao da je vrijeme "apsolutno", to jest da teče jednako za sve promatrače. Klasična mehanika (preciznije, nerelativistička klasična mehanika) utemeljena je na Newtonovom konceptu vremena. Da bi protumačio neka opažanja s kraja 19. stoljeća, Albert Einstein je u svojoj specijalnoj teoriji relativnosti postulirao jednakost iznosa brzine svjetlosti (u vakuumu) za sve promatrače te pokazao da zbog toga oni neće na isti način opažati prostor i vrijeme. Mjerenja prostora i vremena postaju zbog toga međuovisna, zbog čega se u fiziku uvodi koncept četverodimenzionalnog prostorno-vremenskog kontinuuma (prostor i vrijeme).

2.1 SUBJEKTIVNO VRIJEME

Razvoj fizike u Einsteinovo je doba dokazao da opažanje nekog trenutak odnosno intervala može ovisiti o samom promatraču. Kako bismo shvatili subjektivni doživljaj vremena, potrebno je razumjeti što su to događaj, iskustvo i doživljaj. Dakle, događaj je situacija koja nam omogućava doživljaj, a doživljaj je subjektivna emotivna reakcija na događaj. Doživljaj može postati iskustvo.

Primjerice, radimo li nešto nezainteresirano pola sata ili pak odmaramo pola sata; u obje situacije događaj traje jednako dugo, no zbog subjektivnog nam se doživljaja ne čini tako. Vrijeme nam više ne služi samo za mjerenje trajanja nekog događaja, sada svoje doživljaje poistovjećujemo s vremenom pa umjesto da je vrijeme neutralno, ono je subjektivno.

Možemo reći da u našem životu postoje samo iskustva koja su "posložena" u linearni slijed događaja. Kada govorimo o kretanju kroz subjektivno vrijeme, krećemo se od iskustva do iskustva. S tom je činjenicom usko vezana identifikacija s tijelom. Starenje je dokaz prolaznosti vremena, no, stari li naše tijelo ili samo ima svoj modul za određeno trajanje? Tijelo ne može imati iskustva, iskustva ima biće, a tijelo mu služi da u pojedinim fazama života doživi razna iskustva.

3. TEMA PROLAZNOSTI VREMENA U LIKOVNOJ UMJETNOSTI

Vizualni se prikazi vremena u likovnoj umjetnosti ostvaruju prikazivanjem vremenskog trajanja strukture nekog događaja. Obično se događaj prikazuje predstavljanjem ključnog trenutka u trajanju tog događaja. Prikazani izdvojeni trenutak pokretom tijela ili odnosom figura u prostoru nagovještava promjenu stanja radnje.

Za vrijeme baroka, vrijeme se kao prolaznost života prikazivalo određenim motivima mrtve prirode, a sama se ta tema naziva vanitas. Tim bi motivima umjetnici poticali na razmišljanje o praznini ovozemaljskoga života. Tako se nerijetko u baroknim slikama nalaze motivi kao što su sat, lubanja, limun, izgorjela svijeća i ostalo. Za primjer takvog statičnog prikazivanja prolaznosti vremena navest ću *Vanitas* Philippea de Champaignea.

Kada je riječ o prolaznosti vremena, nipošto se ne treba izostaviti slavno djelo Nicolasa Poussina, *Et in Arcadia Ego* (*I ja bijah u Arkadiji*). Ovo poznato renesansno djelo prikazuje figure četiriju pastira zabrinutih lica koji stoje uz grobnicu na kojoj je natpis "*Et in Arcadia Ego"*. Poussin grobnicu uznemirujućeg natpisa stavlja u Arkadiju koja je domovina jednostavnih i poštenih ljudi odnosno pastira. Time šalje poruku o nemilosrdnosti vremena koje teče neovisno o nevinosti stanovnika Arkadije kojima je smrt na kraju neizbježna.

Nasuprot tome, u modernoj se umjetnosti vrijeme često dočarava multipliciranjem zamrznutih trenutaka ili ipak izmijenjenih odnosa tijela u prostoru kao što to čini Duchamp u svojim slikama.

Slika 1. Philippe de Champaigne, *Vanitas s lubanjom*, 1671., ulje na drvu

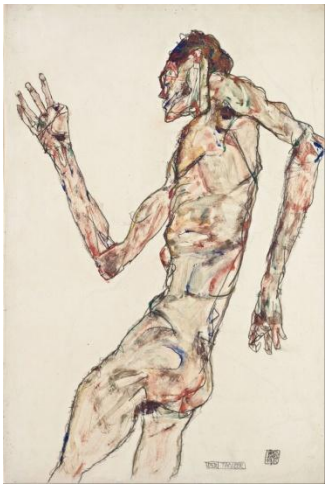
Slika 2. Nicolas Poussin, *I ja bijah u Arkadiji*, 1638., ulje na platnu

4. FIGURA KAO MOTIV U LIKOVNOJ UMJETNOSTI

Uloga figure kao motiva u likovnoj se umjetnosti kroz povijest mijenjala. Tako je osim one prvobitne, postizanja što veće sličnosti sa stvarnom, figura imala različite uloge. U vrijeme Egipta sarkofazi koji su pratili formu tijela imali su ulogu utjelovljenja moći. U antici je čovjek bio mjerilo svega, a ljudska je figura morala prikazivati savršenstvo. Od renesanse su bili popularni prikazi onih reprezentativnih figura u doba vladara kao i prikazi svetaca (Velazqez, Van Eyck). Od osamnaestog stoljeća modernijim promišljanjem figura dobiva novi smisao kao što je uloga buđenja svijesti (Delacroix, Manet). Malo po malo, figura kao motiv je postala sredstvo umjetnikova izražavanja i potrage za nečim novim (Cezane, Schiele, Picasso). Uloga figure daleko je odmakla od Platonova mimesisa. Novo značenje figure uključuje da sama figura kao motiv ne mora imati značenje, da je samo sredstvo izražavanja za postizanje zamišljene umjetnikove ideje. Neke su od tih ideja bile one ekspresionističke; traženje onog izvornog, spontanog, prvotnog u čovjeku i svijetu. Ono što je prije bila uloga figure u djelu, sada jest figura umjetnika odnosno sam umjetnik. To znači oslobođenje onog sloja čovjekova postojanja koji je bio potisnut, neostvaren i neoblikovan sloj, ono što predstavlja iracionalno, tajanstveno, u biti zastrašujuće, zlo i ružno.

Slika 3. Jan van Eyck, *Portret Arnolfinijevih*, 1434., ulje na drvu

Slika 4. Egon Schiele, *Plesač*, 1913., masne boje, gvaš, vodene boje na papiru

Od druge polovice devetnaestog stoljeća, August Rodin svojim je figurama zatvorio tradiciju započetu još u doba helenizma. Svojim djelima daje obilježja moderne skulpture. Primjećuje se kako svoje figure oživljava titranjem svjetla i sjene, nemirnim plohama i dojmom skicoznosti što nameće dojam uznemirenosti i dramatičnosti. Čini se kako inspirirani Rodinovom slobodom Aristide Malloil, Honoré Daumier, Théodore Géricault i André Derain čine nevjerojatan pomak od humanizma i impresionizma do krajnje stilizacije Constantina Brâncușija.

Slika 5. Auguste Rodin, *Vrata pakla*, 1900., bronca

Slika 6. Constantin Brâncuși, *Gospođa Pogany*, 1919., bronca na kamenu

Kada se govori o domaćoj sceni, sakralne su teme zastupljene sve do druge polovice devetnaestog stoljeća, što znači da su prevladavale figure svetaca. Tek nakon pojave Antona Dominika Fernkorna i njegova rješenja za spomenik banu Jelačiću, figura blago prelazi iz sakralne u reprezentativnu modernu, uglavnom urbanističku skulpturu s duhom impresionizma, a kasnije simbolizma. Tako Robert Frangeš Mihanović 1912. godine izrađuje lik gole žene nad vrelom života kao simbol čežnje za mladosti i ljepotom koji i danas možemo vidjeti u Zagrebu na Rokovu perivoju. S potpuno drugačijim stilskim pristupom Frangeš modelira dinamičnu spomeničku figuru koja dohvaća dojam krajnje granice boli i napetosti. Monumentalni lik vojnika prikazan je u najdramatičnijem trenutku čime se odaje snažan dojam dinamičnosti, a tome također doprinosi dijagonalni položaj puške koja oštro prodire u prostor i dalje ostavlja dubok dojam osječkim prolaznicima.

Samo nekoliko godina nakon Frangeša nevjerojatna je pažnja usmjerena Ivanu Meštroviću koji je stekao status najvećeg hrvatskog umjetnika dvadesetog stoljeća. Meštrovićevim opusom dominira upravo motiv figure u kojoj se reflektira nacionalni entuzijazam.

Svojim kiparskim umijećem „psihičku konstrukciju“ i udio društvenog faktora, kako to opisuje Grgo Gamulin, oslobađa Vanja Radauš i to čitavom rijekom figura. U svom ciklusu *Panopticum Croaticum* dramatičnim ekspresionističkim izrazom uvodi anatomske deformacije i prikazuje uglavnom raspadajuća tijela protagonista hrvatske kulturne povijesti. U ciklusu *Tifusari* kroz ranjave figure izražava svoje zgražanje ratom. Ciklusom *Čovjek i kras* postupno apstrahira

ljudski lik koji poistovjećuje s kamenom nakon kojeg dolaze ciklusi s nedefiniranim apstraktnim formama.

Još se jedan vrlo značajan domaći kipar koristi anatomskim izobličenjima radi dojma dramatičnosti i groteske, a to je suvremeni umjetnik Stjepan Gračan čije provokativne figure inspiriraju mlade hrvatske kipare.

Slika 7. Robert Frangeš Mihanović, *Umiruću vojnik*, 1897., bronca

Slika 8. Stjepan Gračan, *Bez naziva XL*, 1981., poliester

5. TEHNOLOŠKO-TEHNIČKO OBRAZLOŽENJE RADA

Izradu svog rada pod nazivom *Čekači* započela sam sastavljanjem željezne konstrukcije u obliku stilizirane figure koja ima glavnu nosivu funkciju. Konstrukciju čini armaturno željezo debljine 0.6 mm koje sam prethodno izrezala u željene dimenzije te zavarila na potrebnim dijelovima. Konfigurirane sam likove pričvrstila na drvenu podlogu koja ima ulogu održavanja ravnoteže.

Kako bih olakšala daljnji postupak, uz armaturno sam željezo pričvrstila drvene daščice pomoću paljene žice. Tako već čvrsti kostur obukla sam u staru odjeću ispod koje je pomoću stiropora simuliran oblik ljudskog tijela. Na mjestima gornjih ekstremiteta pričvršćene su šake koje su prethodno izrađene pomoću kalupa.

Kada je postignut željeni oblik, odjeveni su likove obloženi pomoću gipsa i kudjelje. Figure su personalizirane portretima stvarnih osoba od kojih je prethodno napravljen otisak lica koji je služio kao kalup. Gipsani su portreti sastavljeni u cjelinu s drugim dijelovima figura. Pomoću gipsa dodatno su popravljeni i nadograđeni detalji te su izrađeni dodatni atributi.

Finalni oblik figura odgovara konceptu rada. Tako je izrađen ženski lik s vrećicama u rukama, muški lik blago zakrenute glave s rukama u džepovima te posljednji, drugi muški lik kojem je pogled nagnut prema mobitelu koji drži.

Slika 9. Prva faza izrade

Slika 10. Druga faza izrade

Slika11. Završna faza izrade

6. O RADU

Cilj je rada osvrnuti se na neprimjetni dio svakidašnjice - čekanje.

Već smo mnogo puta čuli da je društvo modernog svijeta užurbano, da ne uživamo u trenutku, da smo preopterećeni medijima i da nam se nameću tuđe misli. Većina nas je toga svjesna. Ima istine u tome da smo neoriginalnih misli i da govorimo ono što zapravo ne mislimo jer to nije poželjno ili bi izazvalo neželjene posljedice. Čekajući tramvaj vodim unutarnji monolog u kojem se dotičem sličnih tema. Svaki dan viđam ljude na postajama javnoga prijevoza i primjećujem kako su zamišljeni. Stoga mi je došla ideja prikazati ljude u "svom svijetu". Mislim da se dobre ideje i razmišljanja događaju upravo u toj "rupi" u danu dok čekamo nešto.

Potrebno je zapitati se; što je zapravo čekanje? Kako sam se već odlučila baviti ovom temom, istraživanjem pojma čekanja, kao rezultat dobila sam samo primjere, ali ne i definiciju. Istraživanjem o vremenu u fizici zaključuje se kako je čekanje zapravo interval između dviju radnji u subjektivnom vremenu. Vrijeme se uočava po promjeni događanja. Dok proživljavamo aktivnosti kao što su čekanje i slično, imamo osjećaj da vrijeme ne teče. Objašnjenje je u tome da svaki individualac ima svoje, subjektivno vrijeme koje ponekad nije paralelno s objektivnim vremenom, odnosno vrijeme "stane" zbog statičnih radnji.

Za trodimenzionalnu realizaciju svog promišljanja koristim se igrom riječi. Izraz "ukipiti se" često upotrebljavamo kao opis figure u stanju naglašenog mirovanja, u ovom slučaju čekanja; stoga radim ukipljene figure odnosno kipove. Odlučujem ih prikazati u uobičajenim pozama, odnosno u položajima ljudi koje sam vidjela na tramvajskoj postaji.
Kao što je na početku napomenuto, ideja je bila ukazati na važnost nebitnih trenutaka u danu. Smatram da nam tada kroz glavu prolaze čiste, subjektivne misli i ideje neometane strahom nuspojava.
U svom umjetničkom djelovanju veliku pozornost dajem upravo figuri. Nadahnuta mnogim djelima američkog umjetnika Georga Segala odlučila sam se za realističan prikaz ljudske figure. Svoje sam *Čekače* prilagodila konceptu te sam se odlučila za slobodniji prikaz anatomije. Kao gore spomenuti Gračan i Radauš, upotrebljavam atribut anatomske deformacije za ostvarenje

željenog ekspresivnog dojma. Nadalje, tri su figure prepuštene laganoj disproporciji za dojam utjecaja dugog čekanja na ljudsko tijelo.
Kroz subjektivni doživljaj shvaćam kako mi se ovo vrijeme izrade završnog rada pretvara u iskustvo i zapitkujem se koliko će moji *Čekači* trajati?! To, naravno, ovisi o prostoru i utjecaju vremena na njih, ovisno o tome kada će se pojaviti njihov Godot.

Slika 12. Detalj završenog rada

Slika 13. Detalj završenog rada

Slika 14. Završen rad

7. ZAKLJUČAK

Od Platonova Mimesisa do dana, značaj figure u likovnoj umjetnosti proizlazio je od doslovnog kopiranja do apstrahiranog, čak i apstraktnog. Kroz navedene primjere primjećuje se kako je figura stvarana kroz različite stilove s različitim pristupima. Igrom različitih načelaumjetnici kroz povijest postižu željene dojmove kojima utječu na buduće generacije. Tako kroz osobni rad prikazujem svojevrsni kontekst i vrijednost te kroz tematski sadržaj ukazujem na određeni utjecaj već spomenutih autora. Osobnom praksom protek vremena dočaravam prikazom ključnog trenutka. Istraživanje i propitivanje "Što je zapravo čekanje?" dovodi do zaključka da je vrijeme neprimjetno bez događanja. S obzirom na to, čekanje definiram kao interval između dviju radnji u subjektivnom vremenu. Naglaskom na ekspresiji i određenoj disproporcionalnosti dočaravam protek vremena, odnosno prikazujem ljude koji kroz period čekanja prolaze određena razmišljanja.

I na kraju kroz autorski rad dajem važnost neprimjetnim trenutcima, odnosno prikazujem trenutak u kojem se događaju razmišljanja i "genijalnosti" pojedinca. Prenosim emocije na sami rad i tom emocijom i slobodom u radu ukazujem na sadržajnu problematiku promišljanja pojedinca u odnosu na društvenu cjelinu. Potaknuta time u vlastitom radu želim istaknuti važnost "usputnih" misli svakog pojedinca kao i osobnih.

8. POPIS LITERATURE

Damjanov, J. (1999.), *Likovna umjetnost: II. dio* , Školska knjiga

Gamulin, G. (1999.), *Hrvatsko kiparstvo XIX I XX. stoljeća,* Naprijed, Zagreb

Grupa autora (2005), *Umjetnost 20. stoljeća: slikarstvo, skulpture i objekti, novi mediji, fotografija*, Taschen

Ivančević, R. (2008.) *Umjetnost i vizualna kultura 20. stoljeća; Stilovi, razdoblja, život; 3, Udžbenik za IV.razred gimnazije,* Profil

Panofsky, E. (2008.), *Et in Arcadia ego: Poussin i elegična tradicija,* Matica hrvatska, Zagreb

Pelc, M. (2012.), *Povijest umjetnosti u Hrvatskoj*, Naklada Ljevak

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva (1996.) *Likovne sveske 7*, Univerzitet umetnosti u Beogradu

9. POPIS ONLINE IZVORA

1. Miško Šuvaković (2005.), *Pojmovnik suvremene umjetnosti* [online], URL: https://monoskop.org/images/0/0c/Suvakovic_Misko_Pojmovnik_suvremene_umjetnosti.pdf, 26. 4. 2020.

2. Cath Pound (2019.) *These Lush 17th-Century Paintings Were Striking Reminders of Mortality,URL:* https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-lush-17th-century-paintings-striking-reminders-mortality, 18. 7. 2020.

3. Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti (2011.), *Portret/ ljudska figura*, URL: http://www.alu.unizg.hr/alu/cms/front_content.php?idart=1079, 16. 7. 2020.

4. Natali Luks (2016.), *Upravljanje vremenom,* URL: https://www.skolasvjesnogzivljenja.com/upravljanje-vremenom/, 01. 7. 2020.

5. Vrijeme, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje.* Leksikografski zavod Miroslav Krleža,(2020.), URL:https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=65498, 15. 9. 2020.

6. Wikipedia (2018.), *Vrijeme,* URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Vrijeme_(fizika), 8. 2020.

10.POPIS SLIKOVNIH MATERIJALA

Slika 1. Philippe de Champaigne, *Vanitas s lubanjom*, 1671., ulje na drvu, URL: https://hr.m.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Philippe_de_Champaigne_Still-Life_with_a_Skull.JPG

Slika 2. Nicolas Poussin, *I ja bijah u Arkadiji*, 1638., ulje na platnu, URL: http://www.artnet.fr/artistes/nicolas-poussin/et-in-arcadia-ego-KNcyhYoO1k0SJG0v6qXpjQ2

Slika 3. Jan van Eyck, *Portret Arnolfinijevih*, 1434., ulje na drvu, URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Rano_nizozemsko_slikarstvo#/media/Datoteka:Van_Eyck_-_Arnolfini_Portrait.jpg

Slika 4. Egon Schiele, *Plesač*, 1913., masne boje, gvaš, vodene boje na papiru, URL: https://www.wikiart.org/en/egon-schiele/fighter-1913

Slika 5. Auguste Rodin, *Vrata pakla*, 1900., bronca URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Vrata_pakla#/media/Datoteka:Z%C3%BCrich_-_Kunsthaus_-_Rodin's_H%C3%B6llentor_IMG_7384_ShiftN.jpg

Slika 6. Constantin Brâncuși, *Gospođa Pogany*, 1919., bronca na kamenu, URL: https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-constantin-brancusi-brazenly-redefined-sculpture

Slika 7. Robert Frangeš Mihanović, *Umirući vojnik*, 1897., bronca, URL: https://oskultura.com/2015/01/05/umiruci-vojnik-na-prevelikom-i-previsokom-postamentu/

Slika 8. Stjepan Gračan, *Bez naziva XL*, 1981, poliester, URL: https://radio.hrt.hr/radio-osijek/clanak/monografija-o-autoru-osjeckog-setaca/72863/

Slika 9. Prva faza izrade, 2020., autorska fotografija

Slika 10. Druga faza izrade, 2020., autorska fotografija

Slika 11. Završna faza izrade, 2020., autorska fotografija

Slika 12. Detalj završenog rada, 2020., autorska fotografija

Slika 13. Detalj završenog rada, 2020., autorska fotografija

Slika 14. Završeni rad, 2020., autorska fotografija